

Adjektivkongruens i amerikanorsk

Brita Ramsevik Riksem, Terje Lohndal og Tor A. Åfarli

I arvespråket amerikanorsk finst det mykje språkblanding. Denne artikkelen ser nærare på attributive engelske adjektiv i nominalfrasar som har norsk struktur og norsk substantiv, og vi undersøker om desse engelske adjektiva har norsk bøyning i eit nyare korpusmateriale (CANS). Resultata syner at dei fleste engelske adjektiva står saman med eit engelsk substantiv, og det er altså ein kontekst der ein verken ventar eller finn norsk bøyning. Resultata viser også at i dei få tilfella der eit engelsk attributiv adjektiv står saman med eit norsk substantiv, er det heller ikkje norsk bøyning, noko som er uventa. Vi godtgjer at det ikkje har skjedd ei tydeleg endring frå tidlegare generasjonar av amerikanorsktalarar, dokumentert i Haugen (1953) og Hjelde (1992). Artikkelen diskuterer kvifor adjektiva oppfører seg annleis enn substantiv og verb og foreslår ein formell analyse av fråveret av norsk bøyning på engelske attributive adjektiv i dei relevante kontekstane i det nyare CANS-materialet.

Stikkord: adjektiv; amerikanorsk; bøyning; språkblanding

1 Innleiing¹

Amerikanorsk er språket til nordmenn som utvandra til Amerika i løpet av 1800-talet og tidleg på 1900-talet og etterkomarane deira, og i dag er det framleis nokre som har amerikanorsk som sitt førstespråk. Eit slikt språk blir ofte kategorisert som eit arvespråk (eller nedarvingsspråk), nemleg eit språk talaren tileignar seg som barn, og som ofte blir brukt i heimen, men som ikkje er det dominante språket i samfunnet elles (sjå t.d. Rothman 2009 eller Johannessen og Salmons 2012, som diskuterer omgrepet på norsk). I tilfellet med amerikanorsk er det engelsk som er det dominerande språket i samfunnet, og for talarane av amerikanorsk i dag er engelsk også deira dominante språk.

Amerikanorsk er eit *norsk* språk, men den massive kontakten med engelsk har sett sitt preg på språket mellom anna ved at talarane ofte nyttar engelske ord medan dei snakkar norsk. Dette er det vi refererer til som språkblanding, altså bruken av leksikalske og grammatiske element frå ulike språk i same ytring (sjå t.d. Muysken 2000). Språkblanding av denne sorten er ikkje eit nytt fenomen i amerikanorsk,² og det mest utbreidde mønsteret for språkblanding er at dei engelske orda blir integrerte i den norske strukturen og opptrer med norske suffiks, funksjonsord og i ei norsk ordstilling. Eit døme på dette er gitt i (1) kor eit engelsk verb og substantiv opptrer med norske bøyingsuffiks i ei elles norsk setning.

(1) Jeg **teach**-a første **grad[e]**-en (coon_valley_WI_07gk)³

¹ Delar av denne artikkelen blei skrivne som ein del av prosjektet *MultiGender* ved Senter for grunnforskning (CAS) i 2019/2020. Takk til to fagfeller og redaktørane for gode og konstruktive innspel.

² Faktisk vart språkblanding i amerikanorsk kommentert allereie på 1800-talet: «They do not bother about keeping the two languages separate [...]. Instead, they eliminate one word after the other from their Norwegian and substitute English words in such a way that the Norwegian will soon be completely forgotten» (Ole Munch Ræder i 1847, sitert i Haugen 1953: 13).

³ Alle døma, der ikkje anna er nemnt, er henta frå CANS-korpuset. Informantkoden syner syner stad, stat, informantnummer og om det er kvinne ('k') eller mann ('m').

Dette mønsteret er registrert i fleire undersøkingar av amerikanorsk heilt frå rundt 1900 og fram til i dag (Flaten 1900–1904, Haugen 1953, Hjelde 1992, Grimstad, Lohndal og Åfarli 2014, Åfarli 2015, Grimstad 2018, Grimstad, Riksem, Lohndal og Åfarli 2018, Riksem 2017, 2018a, Riksem, Grimstad, Lohndal og Åfarli 2019). Haugen (1953: 440) skildrar blandingsmønsteret slik: «A single form is usually imported and is then given whatever endings the language requires to make it feel like a proper word and to express the categories which this particular language requires its words to express». Desse tidlegare studiane av språkblanding i amerikanorsk har hovudsakleg tatt føre seg verb og substantiv, men gitt skildringa til Haugen og nyare forskning skulle ein vente å finne det same mønsteret i tilfelle med engelske adjektiv i amerikanorsk. Sidan adjektiv kongruerer med andre element i nominalfrasen i norsk, kunne vi vente engelske adjektiv med norsk bøyning. Denne forventninga undersøker vi i denne artikkelen. Eit døme er gitt i (2).

(2) Det er ikke noen **smalle** farmer (westby_WI_06gm)

I framhaldet fokuserer vi på attributive adjektiv, mellom anna fordi det er i den konteksten vi skulle vente slik bøyning. I predikativ kontekst er avstanden større, og sidan arvespråksbrukarar ofte har større problem med slike kontekstar (jf. mellom anna Polinsky 2018), ser vi ikkje primært på det her. Vi undersøker adjektivbøyning på engelske adjektiv i den norske delen av det amerikanordiske korpuset *CANS – Corpus of American Nordic Speech* (Johannessen 2015). I del 2 presenterer vi tidlegare undersøkingar av engelske adjektiv i amerikanorsk og dessutan av nominalkongruens i amerikanorsk i dag, og i del 3 presenterer vi forskningsspørsmåla våre. I del 4 går vi gjennom metoden for undersøkingane før vi legg fram resultatata i del 5 og analyserer desse i del 6. Del 7 er konklusjonen.

2 Bakgrunn

I korte trekk blir attributive adjektiv i norsk bøygde i samsvar med substantivet det står til, og vi deler formene i svak og sterk bøyning avhengig av om substantivet står i høvesvis bunden eller ubunden form. Den svake bøyinga har berre éi form (-e i dei fleste varietetar), medan den sterke bøyinga har ulike former avhengig av genus og numerus. Det typiske mønsteret for sterk bøyning er inga ending ved maskulint eller feminint genus, -t ved nøytrum og -e ved fleirtal, men det finst også bøyingsklasser utan genusskilnadar eller med komplett synkretisme mellom formene, t.d. *stille* og *rosa* (Faarlund, Lie og Vannebo 1997).

Når det gjeld det amerikanorske samfunnet og språket, gjorde Einar Haugen ei omfattande undersøking av dette på 1930- og 40-talet (Haugen 1953). Han registrerer mellom anna bruken av engelske ord i amerikanorsk og kommenterer at få av dei engelske adjektiva får norsk bøyning. Samanlikna med substantiv og verb ser adjektiv ut til å vere mindre påverka av norske reglar, og mange av adjektiva får ikkje bøyning i det heile. Enkelte adjektiv kunne likevel få e-ending: *next*, *busy*, *easy*, *smart*, medan andre vart registrert med nøytrum-sendinga -t: *common*, *ripe* (Haugen 1953: 454). Vidare kunne ei handfull adjektiv få både -e og -t (Haugen 1953: 454):

(3)	a. nice	> <i>nais</i> , <i>naist</i> , <i>nai'se</i> ⁴
	b. rough	> <i>råff</i> , <i>råft</i> , <i>råf'fe</i>
	c. tough	> <i>tåff</i> , <i>tåft</i> , <i>tåf'fe</i>
	d. cheap	> <i>kjipp</i> , <i>kjipt</i> , <i>kjip'pe</i>

I Haugen sitt materiale finst det altså døme, som i (3), der engelske adjektiv får norsk bøyning til liks med det ein typisk finn for engelske substantiv og verb, men det overordna mønsteret er likevel at engelske adjektiv ikkje får ei slik bøyning.

⁴ Merk at Haugen brukar ein lyd nær transkripsjon av sine døme. Vi har ikkje endra på den her.

På 1980-talet gjorde Arnstein Hjelde nye undersøkingar av amerikansk basert på 28 informantar, og då særleg talarar som hadde bakgrunn frå Inn-Trøndelag (Hjelde 1992). Ifølgje Hjelde har inntrøndsk generelt lite bøyning på adjektiv; berre nøytrumsforma *-t* blir brukt systematisk i sterk bøyning. Funna til Hjelde viser at det ikkje er uvanleg at nøytrumsendinga blir utelaten i amerikansk – også når det er snakk om norske adjektiv: *kvar år, rau hår* (Hjelde 1992: 83). På same måte som hos Haugen har også få av dei engelske adjektiva i hans materiale bøyning, men det finst nokre døme på engelske adjektiv som får bøyning: *rough, specialt*. Med andre ord får Hjelde same resultat som Haugen: Generelt er det lite bøyning på engelske adjektiv når dei blir tekne inn i amerikansk, men der er likevel nokre få døme kor den norske bøyninga blir brukt.⁵

Eit nærliggande spørsmål er vidare om det kan vere adjektivkongruensen i seg sjølv som er i ferd med å forsvinne i amerikansk. I ein nyare studie av nominalkongruens i amerikansk finn Johannessen og Larsson (2015) tvert imot at denne i hovudsak er stabil. Johannessen og Larsson (2015) ser rett nok ikkje på engelske adjektiv, men viser at kongruensen generelt er stabil når det gjeld attributive adjektiv i amerikansk. I undersøkingar av 34 talarar finn dei at 88% av dei relevante tilfella har den venta bøyninga. Blant dei resterande tilfella med avvik er dette typisk registrert på determinativet og ikkje på adjektivet. På individnivå finn dei også ein klar individuell variasjon mellom talarane. Majoriteten, dvs. 20 av 34 talarar, produserer utelukkande dei venta formene for nominalkongruens i norsk, og dei talarane som produserer feil former, har også ein del rette former. Ingen talarar ser dermed ut til å ha eit kongruenssystem som har kollapsa (Johannessen og Larsson 2015). Ut frå dette må vi konkludere med at kongruensen er stabil når det gjeld norske adjektiv i amerikansk. Det kan med andre ord ikkje vere sjøelve bøyningssystemet som

⁵ Informantane i Haugen (1953) har dialektbakgrunnar frå heile Noreg, men dei fleste har bakgrunn frå Aust-Noreg. Likskapane mellom resultatata i Haugen (1953) og Hjelde (1992) kan såleis ikkje forklarast med samsvar i dialektbakgrunn frå Trøndelag. På same måte som Haugen (1953), har informantane i CANS, som vi undersøker vidare i artikkelen, dialektbakgrunnar frå heile landet, men hovudsakleg frå Aust-Noreg.

smuldrar opp ettersom ein då skulle vente å finne avvik også ved bruken av norske adjektiv.

3 Forskingsspørsmål

Forskinga på amerikanorsk viser altså at den generelle regelen for bruk av engelske verb og substantiv er at dei får norsk bøyning, men som både Haugen (1953) og Hjelde (1992) viser, ser ikkje dette ut til å gjelde dei engelske adjektiva ettersom berre eit fåtal av desse får bøyning. Samtidig viser Johannessen og Larsson (2015) at adjektivkongruensen i seg sjølv ser i hovudsak ut til å vere stabil. Vi stiller dermed følgjande forskingsspørsmål:

- Kva kongruens syner attributive engelske adjektiv (numerus, genus) i CANS-materialet?
- Kva for skilnader er det mellom data i Haugen (1953), Hjelde (1992) og CANS?
- Korleis kan vi forklare eventuelle endringar over tid?

4 Metode

I undersøkinga vår har vi nytta versjon 2 av CANS. Korpuset inneheld transkriberte opptak av 163 talarar med norsk som arvespråk som samla har produsert ca. 660 000 ord. Korpuset består av samtalar mellom arvespråksbrukarar av norsk, og desse samtalanene er ortografisk og semi-fonetisk transkriberte.

Vi har søkt i CANS for å identifisere engelske adjektiv i det nye norske materialet.⁶ Der har vi nytta søkefunksjonane som er lista opp i (4), der ‘X’ tyder eit element som ikkje finst i norske ordbøker.

⁶ Vi har også sett på dei transkriberte opptaka frå før krigen, men der finst det omtrent ikkje engelske adjektiv føre norske substantiv. Eit av særst få døme er gitt i (i).

(i) så var de der i # **twenty** år tror jeg ... (coon_valley_WI_49uk)
 Dette stadfestar generaliseringa i Haugen (1953).

- (4) a. adjektiv + X
 b. det + adj_X + N
 c. engelsk segment
 d. X med bruk av statistikkfunksjonen for å identifisere aktuelle adjektiv

(4a) identifiserer alle element som både er kategorisert som adjektiv og som element som ikkje finst i norske ordbøker, altså typisk engelske adjektiv. I (4b) får ein fram former med artikkel følgd av eit engelsk adjektiv og eit norsk substantiv. Kategorien i (4c) er ein eigen kategori i korpuset som får fram segment som berre er på engelsk. Til sist er (4d) ein funksjon som får opp ei liste over dei mest frekvente engelske orda i korpuset, der ein må identifisere ulike ordklasser manuelt.

Det var naudsynt å sortere funna manuelt. Vi lytta også på alle døma for å dobbeltsjekke transkripsjonen og høyre på uttalen. Ei utfordring i arbeidet er sjølve kategoriseringa av adjektiv i CANS. Til dømes fekk vi 2 014 treff på ‘adjektiv+X’, men berre 12 av desse synt seg å vere relevante, altså ha engelsk adjektiv med norsk substantiv etter. Dette skuldast den taggaren som er brukt på korpusmaterialet. Resultata og generaliseringane våre i del 5 er baserte på dei resultata vi fekk fram gjennom søkekriteria i (4). Vi utelukkar ikkje at andre søkemetodar vil kunne finne ytterlegare døme.

5 Resultat

Blant dei 2 014 treffa er det sær mange førekomstar av engelske adjektiv saman med engelske substantiv. To døme er gitt i (5).

- (5) a. jeg trur en som er smart kunne farme på en **small farm**
 (coon_valley_WI_14gm)
 b. ja det var jeg fikk en **golden parachute**
 (albert_lea_MN_01gk)

Meir generelt syner det seg at dei fleste engelske adjektiva står saman med eit engelsk substantiv. I slike høve vil vi ikkje vente norsk bøy-ing. Vi ser difor ikkje meir på desse, men tar føre oss dei døma der vi har engelske adjektiv med norske substantiv. (6) syner alle døma vi fann i korpuset (eit par førekjem fleire gonger).

- (6) a. en **young** gutt (portland_ND_01gm)
 b. en **small** by (sunburg_MN_11gk)
 c. det var ## **cheap** land her (glasgow_MT_01gm)
 d. jeg var e dette gam- dette # age # the **next** # **next** e neste år (sacred_heart_MN_01gk)
 e. my **eldest** søster (vancouver_WA_01gm)
 f. my **eldest** bror og søster (vancouver_WA_01gm)
 g. and # so # the **eldest** # datter # og **youngest** datter (vancouver_WA_01gm)
 h. så da s- # kjøpte jeg # **electric** pumpe som jeg satte inn i basementet da veit du (coon_valley_WI_20gm)
 i. han hadde **hard** time det trur jeg (coon_valley_WI_02gm)

For fleire av døma i (6) ville vi ikkje vente synleg bøyingsuffixs, men i (c) kunne vi etter norske reglar ha venta suffikset *-t* (nøytrum), og i (e)-(g) ville vi etter norske reglar ha venta svak bøyning på adjektiva. Ein kan også stille spørsmål ved kor engelske nokre av adjektiva er, som *youngest* og kan hende *electric*. Begge formene er uttala på ein tydeleg norsk måte. Her kan det anten vere tale om norske former som har fått sett inn ein ekstra vokal (*yngst* > *yngest*), eller blandingsformer mellom norsk og engelsk (*yngst* vs. *youngest*). Eit anna poeng er at det engelske adjektivet *eldest* allereie er bøygd på engelsk vis, og det er uklart om ein kan vente ei norsk bøyingsending utanpå denne. Vi har tatt med (6i) også: Her er adjektivet uttala på tydeleg engelsk vis medan *time* er uttala på norsk måte. Likevel syner konteksten at *time* ikkje tyder det same som det norske *time*. I alle høve ville vi uansett ikkje vente synleg bøyning på adjektivet i denne konteksten.

Nærare gransking syner at det finst svært få døme på bøyning av attributive adjektiv. Vi har berre vore i stand til å finne to i heile kor-

puset, nemleg dei i (7).⁷ Her er substantivet til og med engelsk, men med norsk uttale og bøyning i (7a, b).

- (7) a. Det er ikke noen **smalle** farmer (westby_WI_06gm)
 b. det er nå **smalle** farmer bønn # digre farmene går og renter de (westby_WI_06gm)

Vi tar likevel eit atterhald om at vi ikkje har greidd å identifisere alle førekomstane i korpuset på grunn av tagginga i korpuset, jf. diskusjonen i del 4.

Oppsummert kan vi seie at dei fleste engelske attributive adjektiva står saman med eit engelsk substantiv. Det er for få døme på kongruens med eit norsk substantiv til at vi kan seie noko om korleis ein slik kongruens eventuelt fungerer. Likevel ser tendensen ut til å vere ganske lik det Haugen (1953) og Hjelde (1992) fann: i) Engelske adjektiv opptre sjeldan saman med norske substantiv, og ii) når engelske adjektiv opptre saman med norske substantiv, har dei nesten aldri bøyning. Dette peikar tydeleg på ein skilnad mellom adjektiv på den eine sida og verb og substantiv på den andre. Spørsmålet blir korleis vi skal forklare det, noko vi ser på i neste del.

6 Analyse

I denne delen vil vi gi ein analyse av funna i del 5. Vi ser først på grammatiske endringar generelt i amerikanorsk og korleis desse kan analyserast. Deretter ser vi på kvifor adjektiv ser ut til å vere spesielle, før vi gir syntaktiske analysar av relevante data.

⁷ Ein potensiell hypotese kunne ha vore at informantane generaliserer alle adjektiv til bøyingsklassa med komplett synkretisme i norsk og dermed ikkje har synlege bøyingsendringar. Det er likevel usikkert om desse talarane har hatt tilstrekkeleg med eksponering for dei ulike bøyingsklassene til å gjere ei slik generalisering. Om dei gjorde ei slik generalisering, ville ein vente at dei heldt seg til det mest typiske mønsteret (som ein default). Slik er det for genus, der fleirtalet av dei engelske orda får maskulint genus. Parallelt skulle ein vente at generaliseringa ved adjektiv skulle gå mot den typiske sterke bøyninga.

6.1 Litt om grammatiske endringar i amerikanorsk

Vi er i ein relativt god situasjon når det gjeld diakrone data for amerikanorsk. Kjeldegrunnlaget går attende til ordlistene i Flaten (1900–04) og Flom (1900–04, 1903, 1926). Seip og Selmer (1931) gjorde også feltarbeid i 1931, men det var først med Einar Haugen sitt feltarbeid på 1930- og 1940-talet og dei to omfattande voluma Haugen (1953) at amerikanorsk verkeleg blei grundig dokumentert. Haugen hadde 260 informantar som grunnlag for arbeidet sitt. Etter Haugen blei det ikkje gjort mykje før Arnstein Hjelde sitt feltarbeid på 1980-talet, publisert som Hjelde (1992). Og frå 2010 har vi altså CANS.

Tidlegare forskning har synt at det er endringar i språkbruken frå Haugen til CANS. Riksem (2017, 2018a) finn tre hovudendringar i nominalfrasane (basert på 50 talarar i CANS). Desse er gitt i (8).

- (8) a. Auka bruk av engelsk fleirtals *-s*
 b. Utelating av funksjonelle suffiks, både i fleirtal og i bunden form
 c. Bruk av det engelske determinativet *the*

Endringane i (8) er deskriptive skildringar. Eit viktig analytisk spørsmål er kva som faktisk endrar seg (Riksem 2017, 2018a): Er det berre morfologien (eksponentane), eller skjer det endringar i dei underliggjande syntaktiske strukturane. Ei tilleggsutfordring handlar om dei dataa som finst tilgjengelege. Haugen (1953) har data frå 1.-4.-generasjon i ein situasjon der norsk blei brukt i samfunnet. CANS har derimot data frå 2.-5.-generasjon der norsk blir brukt mykje mindre enn tidlegare. Vi manglar påliteleg informasjon om input til informantane til både Haugen og CANS, og også om barndommen meir generelt og korleis den tidlege bruken av norsk var. Dette gjer at vi vanskeleg kan sjå på endringar i eit einskild individ. Dei endringane vi ser, er altså endringar på gruppenivå.

Vi ser no nærare på det analytiske spørsmålet som vi nemnde ovanfor, sidan det i prinsippet er aktuelt for analysen vår av korleis engelske adjektiv blir integrerte i elles norske nominalfrasar. Spørsmålet er altså kva som endrar seg: overflatemorfologien (eksponentane) eller dei underliggjande strukturane.

Forskning innanfor andrespråksfeltet har foreslått det som blir kalla *Missing Surface Inflection Hypothesis* (MSIH, Lardiere 2000, Prévost og White 2000, sjå også Slabakova 2016 og Putnam, Perez-Cortez og Sánchez 2019). Denne hypotesen går ut på at bøyingsmorfologien er spesielt utsett medan den syntaktiske strukturen ikkje endrar seg. Riksem (2017, 2018a) appliserer dette på amerikanorsk og lanserer to moglege strategiar for utelating av bøyingsmorfologi: i) utelate funksjonelle suffiks generelt, eller ii) setje inn ein engelsk eksponent, t.d. suffikset *-s* for fleirtal, i staden for norsk bøying. Eit problem med MSIH er likevel at han ikkje gir klare prediksjonar for kva tid ein kan vente at morfologien vil forsvinne.

Det andre alternativet går ut på at det er sjølve den syntaktiske strukturen som endrar seg. Dette alternativet er knytt til anna forskning som syner at det kan vere strukturelle skilnader i arvespråk samanlikna med ‘baseline’ (f.eks. Scontras, Fuchs og Polinsky 2015, Yager et al. 2015, Polinsky 2016, 2018). Meir formelt tyder dette at syntaktiske trekk eller trekkmatriser blir endra, svekka, eller rett og slett fjerna frå strukturen. Slike endringar kan gjerne vere gradvise og blir stundom skildra som ‘reanalyse’ av grammatikarar (f.eks. Polinsky 2011, Putnam og Sánchez 2013). For amerikanorsk er til dømes nominalfrasar med engelsk determinativ og norsk substantiv (som *the by*) noko ein kunne vente dersom syntaktiske trekk blir endra eller forsvinn heilt.

Som Riksem (2017) syner, er det ikkje enkelt å avgjere kva for ein av desse analysane som er best. I analysen vår nedanfor av den manglande adjektivbøyinga i amerikanorsk skal vi argumentere for at forklaringa er å finne i den syntaktiske kompleksiteten som er involvert ved adjektivkongruens, og at dette gjer at nettopp adjektivbøyinga er særleg sårbar i eit arvespråk som amerikanorsk. Det er altså ikkje primært den underliggande syntaktiske strukturen som har endra seg, men realiseringa av overflatemorfologien er blitt svekka som resultat av underliggande syntaktisk kompleksitet.

6.2 Syntaktiske analysar

Isolert sett er det nærliggande å meine at det ikkje burde vere så merkeleg at adjektiva manglar kongruensbøying i det nyare CANS-ma-

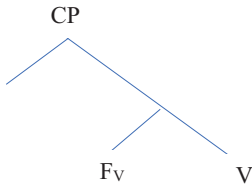
terialet. Ein kunne tenkje seg at det kjem av transfer eller interferens frå engelsk, sidan engelsk heilt manglar bøyning av adjektiv (når vi ser bort frå gradbøyning). I ein større samanheng er det likevel uventa at engelske adjektiv som blir blanda inn i amerikanorsk og står saman med eit norsk substantiv, nesten heilt manglar kongruensbøyning, sidan adjektiv i norsk som hovudregel blir bøygd, og hovudregelen for andre ordklassar med bøyning er at dei engelske orda som blir blanda inn, får norsk bøyning. Her er det altså ein ulikskap når ein samanliknar med substantiv og verb som blir blanda inn frå engelsk. Desse får som regel norsk bøyning. Kvifor skulle nettopp adjektiva vere meir 'sårbare' på den måten at dei ikkje får norsk bøyning?

Vi skal no prøve å forklare kvifor adjektiva er spesielle. Det første vi vil peike på, er at adjektiv får kongruensbøyinga si 'indirekte' ved at dei rettar seg etter bøyinga til andre innhaldsord. Kongruensbøyinga til adjektivet har såleis ikkje opphav i adjektivet eller adjektivfrasen sjølv. Nærare bestemt blir adjektiva bøygd via kongruens med eit anna nominalt element i den aktuelle strukturelle konfigurasjonen, der det nominale elementet anten er eit substantiv eller ein nominalfrase. Dette står i motsetnad til verb og substantiv, som får bøyninga si 'direkte', dvs. frå grammatiske eller funksjonelle trekk som er spesialtileigna for nettopp verbet eller substantivet. Innanfor generativ grammatikk blir dette vanlegvis analysert ved at bøyinga til verb og substantiv kjem frå eit grammatisk funksjonselement i den 'utvida projeksjonen' (*extended projection*, jf. Grimshaw 1991, 2005) til høvesvis verbstammen og substantivstammen.⁸

Når det gjeld verb, inneheld dette grammatiske funksjonselementet eit tempustrekk, sjå (9) der $F_V=[\text{tempus}]$.

⁸ Legg likevel merke til at substantiv som blir brukte predikativt, kan få 'indirekte' bøyning frå predikasjonsobjektet.

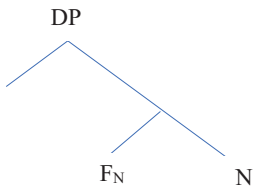
(9)

V får tempus via flytting til F_V (eller via sonde – mål-mekanismen; *probe – goal*, sjå t.d. Chomsky 2000: 122–124, Grimstad et al. 2018), dvs. ‘direkte’ frå det spesialtileigna bøyingstrekket i den utvida projeksjonen sin.

Når det gjeld substantiv, inneheld det grammatiske funksjonselementet F_N (for norsk) trekk for genus, numerus og definit. Dette er skissert i (10).

(10)

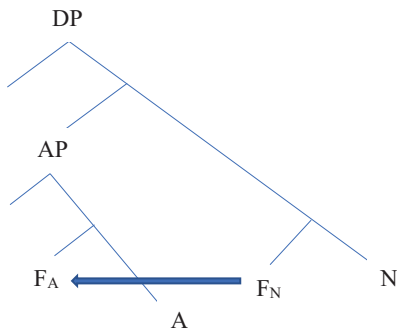
N får genus-, numerus- og definittbøying via flytting til F_N (eller via sonde – mål-mekanismen), dvs. ‘direkte’ frå det spesialtileigna bøyingstrekket i den utvida projeksjonen sin.⁹

Dersom vi no ser på attributive adjektiv, er dei inkluderte i nominalfrasen, dvs. DP, men dei er ikkje del av den utvida projeksjonen til N i DPen. Attributive adjektiv er derimot fakultative modifikatorar internt i DP (sjå t.d. Julien 2005), og A (= adjektivet) har sin eigen utvida projeksjon av A internt i AP (= adjektivfrasen). Og som vi sa

⁹ Det kan stillast spørsmål ved om genus skal sidestilla med numerus og definit når det gjeld tilordning av bøyingstrekk. Argumentasjon for at dette er ein rimeleg analyse, finst i Nygård og Åfarli (2015) og i Riksem (2018b).

ovanfor, får attributive adjektiv bøyingstrekk via ‘indirekte’ kongruens mellom dei relevante bøyingstrekk til N og (dei uspesifiserte) bøyingstrekk i den utvida projeksjonen til A. Denne analysen er skissert i (11).

(11)

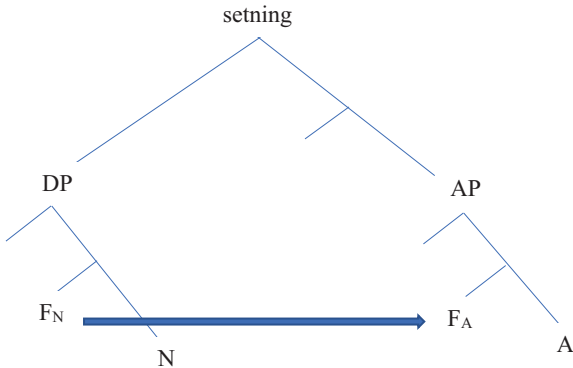

Sjå no på den ‘direkte’ kongruensen med omsyn til høvesvis F_V/V og F_N/N i (9) og (10) samanlikna med den ‘indirekte’ kongruensen i (11). Det er rimeleg å rekne med at ord som verb og substantiv som får bøying via ‘direkte’ kongruens, dvs. via ein direkte relasjon med spesialtileigna funksjonelle trekk, har meir robust bøying enn ord som attributive adjektiv som får bøyingstrekk via ‘indirekte’ kongruens, dvs. via ein indirekte relasjon med andre innhaldsord. Vi meiner at dette er ei plausibel forklaring på kvifor engelske verb og substantiv som blir blanda inn i amerikanorsk, har ein sterk tendens til å få (norsk) bøying, medan engelske adjektiv som blir blanda inn i ein attributiv posisjon i ein (norsk) DP, i langt mindre grad får (norsk) bøying. Den indirekte relasjonen er meir kompleks og dermed meir sårbar, og dette er altså årsaka til at (den norske) kongruensbøyinga på attributive adjektiv blanda inn frå engelsk berre førekjem sporadisk i det eldre amerikanorske materialet og er nesten heilt borte i det nyare CANS-materialet.

Også når adjektivet står i predikativ posisjon, får det bøying via indirekte kongruens, men når det står predikativt, er det heile DPen

adjektivet står til, som bestemmer bøyingstrekka (sjå t.d. Åfarli og Vangsnes 2020). Dette er skissert i (12).

(12)

Sjølv om det er heile DPen som bestemmer bøyingstrekka, har likevel desse trekka sitt opphav i F_N internt i DPen. Både i (11) og (12) finn vi altså ein indirekte kongruensrelasjon mellom F_N i DP og F_A i AP. Vi ventar såleis på basis av analysen vår at bøyinga til predikative adjektiv som er blanda inn frå engelsk, er akkurat like sårbar og fråverande som bøyinga til attributive adjektiv som er blanda inn. Dette har vi ikkje sett på i denne omgangen, men det er ein opplagt prediksjon som bør undersøkast i framtidig arbeid.

7 Konklusjon

CANS gjer det mogeleg å utføre store undersøkingar av grammatiske mønster hos arvespråksbrukarar. I denne undersøkinga har vi brukt CANS-materialet til å utforske om amerikanorske arvespråksbrukarar bøyer adjektiv henta frå engelsk på norsk måte slik dei stort sett utstyrer verb og substantiv som er blanda inn frå engelsk, med norsk bøying. I del 3 stilte vi tre forskningsspørsmål:

- Kva kongruens syner attributive engelske adjektiv (numerus, genus) i CANS-materialet?
- Kva for skilnader er det mellom data i Haugen (1953), Hjelde (1992) og CANS?
- Korleis kan vi forklare eventuelle endringar over tid?

For det første fann vi at dei aller fleste engelske attributive adjektiva i materialet står saman med eit engelsk substantiv og derfor ikkje får (norsk) bøyning. Dette er som venta. Det er ganske få døme i materialet der eit engelsk adjektiv står saman med eit norsk substantiv, men i dei døma som finst, kan vi seie at kongruens mellom engelsk adjektiv og norsk substantiv praktisk tala har forsvunne i CANS-materialet. Dette passar godt med mønstra i Haugen (1953) og Hjelde (1992), men utviklinga har gått vidare i CANS: engelske adjektiv blir brukte sær sjeldan med norske substantiv, og i dei få høva det skjer, har adjektiva altså så godt som aldri bøyning. I det eldre materialet finn ein litt bøyning i slike tilfelle.

Forklaringa vår på kvifor engelske adjektiv i praksis manglar norsk bøyning medan verb og substantiv ikkje gjer det, ligg i ein generell/prinsipiell skilnad på korleis kategoriane får bøyning. Verb og substantiv får bøyning via direkte kongruens med eit spesialtileigna funksjonelt element i den utvida projeksjonen til høvesvis verbstammen og substantivstammen. Dette funksjonelle elementet inneheld dei relevante bøyingsegenskapane til verbstammen og substantivstammen. Adjektiv får derimot bøyning via indirekte kongruens med anten eit substantiv (attributive adjektiv) eller ein nominalfrase/DP (predikative adjektiv). Teknisk sett skjer dette ved at dei uvaluerte bøyingstrekka i adjektivets utvida projeksjon blir tilordna bøyingstrekka i det substantivet/nominalfrasen som utløyser kongruensen. Det er altså ein større avstand mellom det som gir og det som får bøyning ved adjektiv enn ved verb og substantiv. Det er denne meir komplekse indirekte kongruensen ved adjektiva som forklarar kvifor bøyinga av engelske adjektiv i amerikanorsk er spesielt sårbar og faktisk praktisk tala er forsvunnen i det nyare CANS-materialet.

Referansar

- Chomsky, Noam. 2000. Minimalist inquiries: The framework. I Martin, Roger, David Michaels & Juan Uriagereka (red.): *Step by step: Essays on Minimalist syntax in honor of Howard Lasnik*, 89–155. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referasegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Flaten, Nils. 1900–1904. Notes on the American-Norwegian with vocabulary. *Dialect Notes Vol. 2*, 1900–1904, 115–126.
- Flom, George T. 1900–1904. English elements in Norse dialects of Utica, Wisconsin. *Dialect Notes Vol. 2*, 1900–1904, 257–268.
- Flom, George T. 1903. The Gender of English Loan-Nouns in Norse Dialects in America; A Contribution to the Study of the Development of Grammatical Gender. *The Journal of English and Germanic Philology* 5-1, 1–31.
- Flom, George T. 1926. English Loanwords in American Norwegian as Spoken in the Koshkonong Settlement, Wisconsin. *American Speech* 1-10, 541–558
- Grimshaw, Jane. 1991. Extended Projections. Ms., Brandeis University.
- Grimshaw, Jane. 2005. *Words and Structure*. Stanford, CA: CSLI.
- Grimstad, Maren Berg. 2018. English-origin verbs in American Norwegian. A morphosyntactic analysis of mixed verbs. Doktoravhandling, NTNU.
- Grimstad, Maren Berg, Terje Lohndal & Tor A. Åfarli. 2014. Language mixing and exoskeletal theory: A case study of word-internal mixing in American Norwegian. *Nordlyd* 41-2, 213–237.
- Grimstad, Maren Berg, Brita Ramsevick Riksem, Terje Lohndal & Tor A. Åfarli. 2018. Lexicalist vs. exoskeletal approaches to language mixing. *The Linguistic Review* 35-2, 187–218.
- Haugen, Einar. 1953. *The Norwegian Language in America: A Study in Bilingual Behavior* (Vol. I og II). Philadelphia: University of Philadelphia Press.
- Hjelde, Arnstein. 1992. *Trøndsk talemål i Amerika*. Trondheim: Tapir.

- Johannessen, Janne Bondi. 2015. The Corpus of American Norwegian Speech (CANS). I Megyesi, Beáta (red.) *Proceedings of the 20th Nordic Conference of Computational Linguistics (NODALIDA 2015)*, 279–300. NEALT Proceedings Series 23.
- Johannessen, Janne Bondi & Ida Larsson. 2015. Complexity Matters: On Gender Agreement in Heritage Scandinavian. *Frontiers in Psychology* 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01842>.
- Johannessen, Janne Bondi & Joseph Salmons (Red.). 2012. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 30-2, *Norsk i Amerika* (temanummer).
- Julien, Marit. 2005. *Nominal Phrases from a Scandinavian Perspective*. Amsterdam: John Benjamins.
- Lardiere, Donna. 2000. Mapping Features to Forms in Second Language Acquisition. I Archibald, John (red.) *Second Language Acquisition and Linguistic Theory*, 102–129. Malden, MA: Blackwell.
- Muysken, Pieter. 2000. *Bilingual Speech*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nygård, Mari & Tor A. Åfarli. 2015. On the structure of gender assignment. *Indian Linguistics* 76-1–2, 67–76.
- Polinsky, Maria. 2011. Reanalysis in adult heritage language: A case for attrition. *Studies in Second Language Acquisition* 33, 305–328.
- Polinsky, Maria. 2016. Structure vs. use in heritage language. *Linguistics Vanguard* 2-1, 1–14. <https://doi.org/10.1515/lingvan-2015-0036>.
- Polinsky, Maria. 2018. *Heritage Languages and Their Speakers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Prévost, Philippe & Lydia White. 2000. Missing surface inflection or impairment in second language acquisition? Evidence from tense and agreement. *Second language research* 16-2, 103–133.
- Putnam, Michael T. & Liliana Sánchez. 2013. What's so incomplete about incomplete acquisition? A prolegomenon to modeling heritage language grammars. *Linguistic Approaches to Bilingualism* 3-4, 478–508.
- Putnam, Michael T., Silvia Perez-Cortez & Liliana Sánchez. 2019. Differential Access: Asymmetries in Accessing Features and Bu-

- ilding Representations in Heritage Language Grammars. *Languages* 4-4. <https://doi.org/10.3390/languages4040081>.
- Riksem, Brita Ramsevik. 2017. Language Mixing and Diachronic Change: American Norwegian Noun Phrases Then and Now. *Languages* 2-2. <https://doi.org/10.3390/languages2020003>.
- Riksem, Brita Ramsevik. 2018a. Language mixing in American Norwegian noun phrases. An exoskeletal analysis of synchronic and diachronic patterns. Doktoravhandling, NTNU.
- Riksem, Brita Ramsevik. 2018b. Language Mixing in American Norwegian Noun Phrases. *Journal of Language Contact* 11-3, 481–524.
- Riksem, Brita Ramsevik, Maren Berg Grimstad, Terje Lohndal & Tor A. Åfarli. 2019. Language mixing within verbs and nouns in American Norwegian. *The Journal of Comparative Germanic Linguistics* 22-2, 189–209.
- Rothman, Jason. 2009. Understanding the nature and outcomes of early bilingualism: Romance languages as heritage languages. *International Journal of Bilingualism* 13-2, 155–163.
- Scontras Gregory, Zuzanna Fuchs & Maria Polinsky. 2015. Heritage language and linguistic theory. *Frontiers in Psychology* 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01545>.
- Seip, Didrik Arup & Ernst W. Selmer. 1931. Voksrull-opptak av norsk-amerikanske informantar. Tilgjengeleg frå <http://www.tekstlab.uio.no/norskiamerika/opptak/seip-selmer.html>.
- Slabakova, Roumyana. 2016. *Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yager, Lisa, Nora Hellmold, Hyoun-A Joo, Michael T. Putnam, Eleonora Rossi, Catherine Stafford & Joseph Salmons. 2015. New Structural Patterns in Moribund Grammar: Case Marking in Heritage German. *Frontiers in Psychology* 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01716>.
- Åfarli, Tor A. 2015. Hybrid Verb Forms in American Norwegian and the Analysis of the Syntactic Relation between the Verb and its Tense. I Johannessen, Janne Bondi & Joseph Salmons (red.) *Germanic Heritage Languages in North America: Acquisition, Attrition and Change*, 161–177. Amsterdam: John Benjamins.

Åfarli, Tor A. og Øystein Vangsnes. 2020. Formell og semantisk adjektivkongruens i norsk. I Hagen, Kristin, Arnstein Hjelde, Karine Stjernholm & Øystein Aleksander Vangsnes (red.) *Bauta: Janne Bondi Johannessen in memorian. Oslo Studies in Language* 11-2, 527–540.

English summary

Language mixing is common in the heritage language American Norwegian. In this article, we take a closer look at English attributive adjectives mixed into noun phrases with a Norwegian structure and which contains a Norwegian noun. Our main research question is whether or not these English adjectives show Norwegian inflection in the recent Corpus of American Nordic Speech (CANS). Our results indicate that most of the English adjectives co-occur with an English noun, that is, in a context where Norwegian inflection is not expected and not found. The results also indicate that, contrary to expectation, in the few cases where an English adjective co-occur with a Norwegian noun, there is still no Norwegian inflection on the adjective. We demonstrate that there is no significant change compared to previous generations of American Norwegian, as documented in Haugen (1953) and Hjelde (1992). The article discusses why adjectives behave differently from nouns and verbs and suggests a formal analysis of the absence of Norwegian inflection on English attributive adjectives in the relevant contexts in the newer CANS material.

Brita Ramsevik Riksem
Institutt for lærarutdanning
Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet NTNU
brita.riksem@ntnu.no

Terje Lohndal
Institutt for språk og litteratur
Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet NTNU
terje.lohndal@ntnu.no
og
UiT Noregs arktiske universitet (professor II)

Tor A. Åfarli
Institutt for språk og litteratur
Noregs teknisk-naturvitskaplege universitet NTNU
tor.aafarli@ntnu.no